

„Stajerc“ izhaja vsaki petek, datiran z dnevom naslednje nedelje.

Naročnina velja za Avstrijo: za celo leto 3 krome, za pol in četrť leta razmerno; za Ogrsko 4 K 50 vin. za celo leto; za Nemčijo stane za celo leto 5 kron, za Ameriko pa 6 kron; za drugo inozemstvo se računani naročnino z ozirom na visokost poštnine. Naročnino je plačati naprej. Posamezne štev. se prodajajo po 6 v.

Uredništvo in upravnništvo se nahajata v Ptujju, gledališko poslopje štev. 3.

Dopisi dobrodošli in se sprejemajo zastonj, ali rokopiše se ne vrača. Uredniški zaključek je vsak torek zvečer.

Za oznanila uredništvo ni odgovorno. Cena oznanil (inserterov) je za celo stran K 64, za 1/2 strani K 32, za 1/4 strani K 16, za 1/8 strani K 8, za 1/16 strani K 4, za 1/32 strani K 2, za 1/64 strani K 1. — Pri večkratnem oznanilu se cena primerno zniža.

Štev. 36.

V Ptujju v nedeljo dne 6. septembra 1908.

IX. letnik.

Vabilo.

V nedeljo, 6. septembra zvečer ob 8. uri se vrši v veliki dvorani „Vereinshausa“ v Ptujju

velik koncert,

katerega čisti dobiček je namenjen skladu za zgradbo nemške šole v sv. Lenartu sl. gor.

Na vspredu stoji godba, petje ptujškega moškega pevskega društva, petje kvarteta g. bratov Heller in recitacije urednika Linhart. Vstopnina znaša 60 vin.

Napačni preroki po Koroškem.

„Allg. Bauernzeitung“ piše:

Nikomur danes v glavo ne pade, da bi ustanovljali kloštre, konvente in druge duhovniške družbe. Prvič je teh itak dovolj, drugič pa se je naziranje o njih potrebi predrugačilo. Mi ne moremo izpoznati, kakšno vrednost naj bi imelo to za kmeta, da se velike množice premoženja (polja, planine, gozdovi, hiše, kapital) obdrži za gotovo število samskih mož, ki ne delajo in nimajo nobenega dostojnega meščanskega poklica, temveč živijo le dobro in brez skrbi, tako da se na ta način ravno najboljša posestva pravemu kmetijstvu odtegnejo. Pri temu se od teh še malenkostne doklade plačujejo. Nekateri samostani so popolnoma davkov prosti. Kmetje pa morajo v potu svojega obraza delati in vkljub temu še težka javna bremena ter davke nositi.

Kloštri in konventi pa sploh ne izpolnjujejo danes več namena, ki so ga enkrat imeli. To so spoznali menihi že sami. Zato so rekli, da je njih poklic, za grehe drugih moliti. Ali že kmet-

ski cesar Jožef II. je rekel, da je to le izgovor za lenobo in je veliko bogatih samostanov razpustil ter z njihovim premoženjem kmete in obrtnike podpiral.

V prejšnjih časih so bili tudi drugi ljudje v kloštirih; takrat so iskali ljudje tam pomoči, ki so gospodarsko in duševno dogospodarili in ki so hoteli svoje zadnje dni v kôsu preživeti. Boljši del je gojil tudi umetnost in znanost, delil božje darove in dobra dela.

Dandanes pa vstopajo kot medvedji močni ljudje v kloštre, se odtegnejo na ta način vojaški dolžnosti, ki prizadene kmeta tako težko, živijo tam krasno, medtem ko bi pri današnjemu pomanjkanju poslov prav lahko človeški družbi koristili.

V prejšnjih časih so živeli kloštri v miru in edinosti z drugim prebivalstvom, so izpolnjevali svoje verske dolžnosti, v politične zadeve pa se niso vmešavali. Danes pa te duhovniške korporacije magacini klerikalne stranke. O dobrih delih in božjih darovih ne čuješ ničesar več, pač pa se pridno nabira in fehtari. Verske vaje se dela kot „kšeft“; mesto da bi molili, pišejo časnike in so tako brezsrabni, da napadajo mirmo, davke plačujejo ljudstvo raz prižnice.

Ne ve se, od kje je prišel „brat“, ki dela danes v K ö t s c h a c h u in nemir. Pridigovati ne zna dobro in se tudi ne pripravlja na pridige. Ali poizvedoval je že, je-li ima kot inozemec volilno pravico. Voliti je torej danes najpreve delo menihov. Zakaj ta mož ne pove, kdo in kaj da je?

Neka poštena ženska je umirala. Vedelo se je, da ima hišo v K ö t s c h a c h u in tudi nekaj gotovega denarja. Žena je bila celo svoje življenje dobra kristijanka. Ali v svojih zadnjih dneh je postala menda taka huda grešnica, da bi zamogla svojo dušo le na ta način rešiti, da zapusti svoje premoženje tamošnjemu klostru, ki je itak dovolj bogat. In menih je z vsemi močmi na to delal. Ali hvala Bogu brez uspeha! Pridna žena je bila verna, ali ne klerikalna. Kaplani dajejo nauk: „Pusti mi moje in daj mi tvoje!“

Žena pa je stala na stališču Kristuza: „Bodi milosrčen, kakor sem jaz milosrčen!“ Zapustila je svojo hišo občini za reveže. Tako si je ustvarila nevenljiv spomenik v srcih ljudstva. Tej ženi gre pač vsa čast! Prav je imela! Ali ne dovolj da se je tej ženi zadnje dni težke naredilo, poskušali so popi tudi testament razveljaviti. Komaj da se je grob čez njo zaprl, ji hočejo očitati, da je bila duševno zmedena. Ko bi svoj denar klostru zapustila, bi bila seveda pametna. Ker je pa hišo revežem zapustila, pravijo, da je norela. Zastopnik te gonje proti pokojnici je iz Kranjskega privandran dr. Brejc. Tega moža so poslali na Koroško, da bi naše mirno prebivalstvo razdvojil, da bi kmetom upravo in pravosodje podražil. Tako se združujejo nemški in slovenski klerikalci.

Dokaz te zveze je tudi slučaj v Birnbauru. Tam ima tudi črni malik tega praveškega advokata za zastopnika.

Kako zamore biti dobri kristijan, kdor je s svojim sosedom v večnem prepiru in sovraštvu? „Ljubite vaše sovražnike“, je rekel Odrašenik. Pisano pa ni: „Ti moraš vedno denuncirati“.

Na njih delih jih bodete izpoznali.

Politični pregled.

Nazadovanje izvoza naše živine. Poljedelski minister je objavil članek, v katerem piše o tej zadevi m. dr. sledeče: „Izvoz govede v Nemčijo se je vsled trgovinske pogodbe l. 1907 znižal za 100.098 komadov v vrednosti skoraj 40 milijonov kron. Izvoz konjev se je istega leta znižal za skupno vrednost čez 28 milijonov kron. To je torej le pri teh dveh slučajih za avstrijsko kmetijstvo letne škode za blizo 68 milijonov kron. To ima seveda padanje cen živine za posledico. Ako vzamemo le l. 1908 do avgusta in le dunajski sejem, stoji stvar tako-le:

Ne sile!

(Tudi jubilejska misel za „otroka“)

Pripovedati hočem povest nekega nesrečnega. Ko je bil še mali 10 letni deček, umrl mu je dobri oče, njegova mati pa je ležala že dolgo v hladni zemlji; brez starišev je bil vbogi deček tu. Hudobna usoda pa je hotela, da je prišla nakrat neka teta. Pravim, hudobna usoda, in to s polno pravico. Ko bi se ta teta ne vmešavala v življenje brihtnega fanta, postalo bi iz njega vkljub bolehnim levi roki, ki si jo je v najprvi mladosti zlomil, vsaj delavec ali sploh koristen član človeške družbe; in bil bi morda srečen, vsaj srečnejši kot tako.

Teta, ki se je zavzela za dečka, bila je vdova, brez otrok, bogata in zelo tercijska. Po posvetovanju s svojim spovednikom se je sklenilo, da je njen netjak od Boga za duhovnika izvoljen. Ona je namreč po smrti svojega moža oddala obljubo v roke svojega spovednika, da izroči Gospodu enega služabnika; priložnost, da to obljubo izpolni, je bila s tem

dana. Ko je deček svojo usodo čul, poljubil je teti in njenemu spovedniku roke in je prišel v seminar.

Osem let je preteklo in po prestani maturi bi imel osemnajstletni svojo življensko pot določiti, ali tu ni bilo več veliko za določiti: saj je pri vstopu v seminar obljubil, da postane duhovnik in je to obljubo vedno ponavljal. Kaj bi teta s svojim spovednikom rekla, kaj bi njegovi učitelji dejali, ko bi postal zdaj nakrat krivoprisežnik? Torej o lastni določitvi ni bilo tu nobenega govora.

V zadnjem času se je mnogo o tem pisalo in govorilo, da se mora na srednjih solah nekaj drugega storiti, da se otroku ne pripusti v starosti desetih let izvolitve poklica; koliko razburjenih razgovorov resnih, odrašenih mož je bilo vsled tega! In popolnoma pravilno. Ali zakaj se je tukaj šlo? Za odločitev med univerzo in tehniko. Gotovo ni to malenkost! Ali enkrat storjeni korak se da pozneje vendar predrugačiti ali izboljšati. Takšni otrok pa, o katerem hočem pripovedovati, — in stotero otrok

je v enakem položaju — takšni otrok se vtakne z desetimi leti v seminar in mora duhovnik postati; ja mora! Ako pride enkrat v dvome, se mu ta „mora“ zopet sugerira. Glasno se zahvaljujejo vsak dan nebesam, da so jih izbrale za to službo božje milosti. Imam znanca, ki je bil tudi v takem seminarju; ko je v petem razredu težko obolel, so ga odpustili in konec je bil z božjo milostjo. Še danes, ko je 30 let star, živi revno kot mali, mali uradnik. O, jaz ne poznam samo tega enega! Koliko zdravih življenj, navajenih od mladosti na sveži zrak in redilno hrano, se zaduši na takih zavodih, pričrjena hirati in se mora v najboljšem slučaju leta dolgo za brezvestno postopanje in zločinsko neumnost drugih pokoriti. Kje so tu oni zrel, revni možje s svojimi razburjenimi razgovori? Tu bi bila naša družba v dobi „otroka“ dolžna, kaj ukreniti.

Imel sem celo svojo življenje mnogokrat s katoliškimi duhovniki opraviti. In ravno najboljše med njimi so čutili, da je tu rak-rana; nekateri so bili celo odkritosrečni, da so priznali,

	Prignalo živine	Cene govede	Cene govejega mesa
Prvi teden januar	4.300	77	160
Drugi „ avgust	5.400	69	160

Iz tega je torej razvidno, da padajo cene živine vedno bolj in da so že tako globoko padle, da nima producent niti najmanjšega dobička. Cene mesa pa ostanejo vedno na isti visocini.

Srbsko pogodbo, ki je eden najhujših udarcev za našo živinorejo, je torej vlada sklenila. Da se je vlada to upala, je v prvi vrsti kriva klerikalna stranka vseh jezikov. Kakor znano, je vrgla ta klerikalna stranka svoj čas poljedelskega ministra Auersperga, ki se je vsaj malo zavzemal za kmetijske potrebe. Na njegovo mesto je prišel farški advokat dr. Ebenhoch. Da se utrdi ta mož, ga je klerikalna stranka na vse mogoče načine podpirala. In ker Ebenhoch dobro vè, da ima v klerikalizmu močno oporo in krepko zaščito, upal si je skleniti s srbskimi kraljemoricilci sramotno to pogodbo. Samoumevno je, da bodejo tej pogodbi še druge z drugimi prizadetimi državami sledile. Tako pribijajo vboji kmetijski stan na križ in mu jemljejo edino panogo, pri kateri se lahko kaj zasluži, živinorejo. Centrala avstrijskih agrarcev je seveda proti vladnemu sklepu ojstro protestirala. Glavni poročevalec, sivolasi prvobornik avstrijskih kmetov Hohenblum, trdi, da sta mu dva ministra dala možko besedo, da ne bodeta srbske pogodbe sklenila. Ta dva ministra sta klerikalca dr. Gessmann in dr. Ebenhoch. Ali smejo na Avstrijskem c. k. ministri besedo prelomiti? Zdi se nam, da smejo. Saj klerikalstvo itak ni nikdar na čast držalo. Upamo, da bodejo kmetijski poslanci v državni zbornici vladi povedali, da je podkopavanje avstrijskega kmetijstva naravnost greh in zločin. Kmetje, vkup!

Anarhisti. Na postaji Cornavin v Švici so prijeli dva anarhista, ki sta se hotela odpeljati v Ischl. Govori se, da sta hotela napasti angleškega kralja, ki je takrat ravno našega cesarja obiskal.

Kletarski nadzorniki. Nova vinska postava je sicer že pravomočna, papovsod še ni izpeljana. Določiti je treba tudi kletne nadzornike. Zdaj se je tudi 19 državnih kletnih nadzornikov imenovalo. Nadzorniško službo se bode že pred letošnjo trgatvijo izvršilo. Prihodnje leto se bode imenovalo še 9 takih nadzornikov.

Nekaj katoliškega iz Bozne.

(Izvirni dopis.)

Serajevo, avgusta 1908.

V soboto je umrl tukaj moč poštenjak, splošno spoštovani posestnik Vincenc Krzminzki po 1 tedenski boleznii na tifusu. Bil je v svojih zadnjih dneh v deliriju in se vsled tega samoumevno ni mogel spovedati. Ta okoliščina je dala dnhovništvu povod, da je mrliču spremstvo odreklo, vkljub temu da so se razni vplivni ljudje za spremstvo potegovali. Poleg tega se je

da je ta način lova na duše nečloveški in sramotilni za cerkev. Posledice se tudi pozneje kažejo.

Ali nazaj k našemu nesrečnežu! Seminar je bil tedaj končan in svoliti je imel le še med poklicom posvetnega duhovnika ali pa samostanskega duhovnika; teta in njen spovednik sta mu v tem proste roke pustila. Ker je mnogo o visokem pomenu čul, katerega so imeli kloštri svoj čas za kulturo, šel je v samostan, ki je stal na glasu, da je „zelo svoboden“. Njegovi učitelji od seminarja seveda to niso radi videli; kajti zavod je bil škofijski in pravzaprav edino za dotično diecezo. Z 22. leti je bil za duhovnika bliagoslovljen in se je vrnil od bogoslovnih študij v tiho klostersko zidovje nazaj, za vedno. Zdaj je hotel delati, vedno pridno se truditi in celi trpeči svet v ljubezni objeti ter troštati. Ali delo so izvršile v klostru in k njemu spadajočih farah stare, izkušene roke in kmalu je moral spoznati, da zahteva revno, trpečo človeštvo veliko več po gmotni podpori nego po duhovniškem troštanju.

dalo mrliču grob onkraj pokopališnega križa na mestu, ki je določeno za samomorilce. To sôvražno postopanje je napravilo med prijatelji pokojnika veliko nezadovoljnost. V srce segajoč je bil prizor, ko je g. ž. nadkomisar Hosse navzoče ob gomili prosil, naj molijo in je „očenaš“ glasno naprej molil. Tako sovraštvu od strani katoliške duhovščine v deželi z raznimi verami daje slab dokaz toliko hvalisane krščanske ljubezni. Tako postopanje je pri tukajšnjih drugih vernikih, n. p. pri mohamedancih popolnoma nemogoče. Mohamedanec je ljubezen do bližnega resnični sveti kult, tako da bi jih katoliški dušni pastirji lahko posnemali...

Znani hujskajoči kaplan in poslanec dr. Korošec iz Maribora je osrečil i Serajevo s svojim obiskom. Hotel se je seznaniti s tukajšnjimi razmerami in nabirati znanja za prihodnjo zasedanje delegacij. Na shodu, ki ga je priredila klerikalna „Matica hrvatska“ v terek in na katerega so farji zaradi Koroška ljudi skupaj zbornali, je ta odreševalec govoril. Seveda ga večji del poslušalcev ni razumel. Dobro znanje, kajti za Koroščevo čveketanje in klobasanje pač nikomur ne more biti žal. Dolgega govora kratka misel so bile obljube, s katerimi je črnosuknež bozenske delavce pital, ker so tako pridni in katoliški. Gosp. Korošec hoče se baje za zboljšanje delavskih gmotnih razmer brigati, za ustavo v Bozni zavzemati itd. Seveda je hujskajoči kaplan tudi po industrijskih udirhal, da se je kar kadilo. Govoril je tudi o velikem kapitalu; pozabil je samo navesti velikanske zaklade cerkve, ki se že kapitalistično uporabljajo. In tako je šlo Koroščevo hujskanje naprej...

Po shodu so se bratili Slovenci in Hrvati, pri kateri priloznosti se je vprizorilo tudi gonjo proti Nemcem.

V Bozni se lepo zahvaljujemo za take gospode!

Dopisi.

Sv. Marjeta ob Pesinci Predragi mi „Štajerc“!

Najpopred te srčno rečó pozdravim, brez hrabe in doline, visoke planine mile naše domovine in ti želim kot tvoj naročnik in prijatelj mnogo uspeha in veliko sreče za tvoje nevstrašeno delo. Dragi mi list „Štajerc“, povem ti da sem bil tudi jaz tvoji nasprotnik, čeravno nisem bil na nobene klerikalne liste naročen. Jaz sem bral zmiraj samo napredne liste, kakor so „Marburger Zeitung“ in več takih in jih še zdaj berem. Ko je v Ptuj „Štajerc“ zagledal luč tega sveta, so začeli na ves glas vpiti klerikalci: pogubljeni smo, kajti „Štajerc“ je „giftna krota“ in brezverski list in kaplani ter župniki so pridgali, da bode vsaki pogubljen. Jaz sem si pač mislil: videti te pa le hočem in brati, da bom vedel, kaj da „Štajerc“ piše tako pregrešnega! In res si kupim eno številko; ko ga berem, sém si mislil: aha, zdaj vem zakaj ga tako črtijo; ker ti, dragi „Štajerc“ želiš, da bi se ljudje nemščine učili in da bi spoznali svoje sovražnike, kateri ga hočejo v neumnosti držati; zato branijo nemščino na vse pritege, ker se bojijo za svojo bodočnost in žakelj. Ako je res taki greh, če se nemško učí, zakaj pa potem sami

Leta so lazila nesrečnemu brez dela kakor večnost naprej; človek se je zbudil in zahteval viharno svojo pravico, samota je postala grozovito trpljenje; dvomi so se pojavili, so postali po vročih željah veliki, so bili z zadajo močjo bojevnikovo premagani in so prišli zopet, vedno zopet. Tako so se menjale ure strasti s tednimi ojstrega kesa, dokler ni vsemogočna natura predrila bregove umetnih zapovedi.

In v kloster so prinesli nekega dopoldne dekle tce h krstu; nezakonsko; ko je v službi stoječi brat jezno vprašal, kdo je oče, povedalo se mu je: „Oče je oni častiti gospod, ki ima bolano levo roko“. Ta tudi tega ni, zanikal. Kloster je bil sicer „svoboden“, to se pravi, bratje so eden za drugega mnogokrat očesa stisnili, ali tako nerodnost se ni moglo nezakonvano pustiti. Najprve se je moral pokoriti, potem so ga zaprli v stolp, ki se je dvigal strašno s svojimi okni v vzhodnem kotu klosterskega poslopja. O ti duhovita kazen! Torej tudi ti grozni dnevi so minili in zopet je iskal dela; ali „izgubljenemu“, „garjevi ovci“ se ni moglo

nemško govorijo? Zatoraj pa sem si ga ročil in sem trdno sklenil ti zvest ostati in te ne pustim, dokler živim, pa če pride sto sprotnikov in mi branijo, jaz ostanem z „Štajercu“. Zdaj končam svojo pismo in s pozdravim vse tvoje naročnike in prijatelje. Živijo „Štajerc“, živijo napredek!

Tudi ženi več strokovne izobrazbe!

Kdor opazuje nekoliko let sem naše kmetijstvo, pritrđiti nam mora, da se to vendar boljša in da naš kmet napreduje. Strokovno predavanja, strokovni listi in strokovne šole, stojijo pri tem kmetu ob strani, so h temu več pripomogli. Kdor je pa opazoval več ta naše gospodinjstvo, ta nam tudi ne bo oporek ako rečemo, da ni v njem skoraj nobene spremembe na boljše. In vendar je dobro gospodinjstvo za srečo družine ravno tako važno kakor je dobro gospodarstvo. Kaj nam pomaga še tako lepo žito, ako nam ne zna žena sprebrati kruha in pokvari moko še predno pride v peko. Resničen je naš pregovor, ki pravi, da podpira žena tri vogle pri hiši. Dobra gospodinja je kmetijto največja sreča, kajti gospodarstvo in gospodinjstvo so dejstva, ki se ena drugo spopadajeta. Kakor ne more obstati posestvo brez dobrega gospodarstva, ravno tako ne more obstati posestvo brez dobrega gospodinjstva.

Ce je pa dobro gospodinjstvo v kmetijski družini tako važno, kaj se pa stori pri nas za zboljšanje te velevažne kmetijske panoge? Ni prav čisto nič! Kmetijski mladenič se lahko izobrazijo v kmetijskih šolah, oni dobivajo lahko pouk v gospodarstvu tudi v kmetijskih listih in pri kmetijskih predavanjih, za kmetiska dekleta in kmetiske žene pa nimamo ničesar.

Ne rečemo, da manjka našim ženam priložnosti in dobre volje za napredek, toda kaj jim pomaga, ako ni tu nikogar, ki bi jim šel na roko in bi jim svetoval, kako priti z manjšim trudom do večjih uspehov. Če pa pokažemo ženam, kako se da vrediti in vzdržati polhištvo na priprosti in lahek način, kako se pripravljati na priprosti sredstev okusna in tečna hrana, kako se da ohraniti družina zdrava, kako bi dali lahko perutinarstvo, mlekarstvo, vrtnarstvo, sadjarstvo in drugi deli gospodinjstva večje dohodke, nego do sedaj, potem se bodo te gotovo poprijele dobrih naukov in s tem zboljšamo dobrobit cele družine, cele soseske, cele dežele. Zato moramo začeti tudi za svoje žene zahtevati strokovnega pouka.

Drugod so to potrebo že zdavno spoznali. Ustanovile so se gospodinjške šole, prirejajo se poučna predavanja in izdajajo se tudi gospodinjški listi. Osobito visoko stoji ta pouk pri bratih Čehih, ki imajo skoraj že v vsakem okraju gospodinjško šolo. Tam poučuje že več potovalnih učiteljic za gospodinjstvo. Čehi se ne bojijo za stroške, ki jih potrebuje ta naprava, dobro vedoči, da jim prinese stotere dobiček. Tudi Nemci in Francozi delujejo zadnji čas v tem oziru jako hitro, le pri nas smo zaostali.

Jako dobro so se neki obnesle na Franco-

nič zaupati; saj niti za „čistega“ ni bilo dela. In zdaj je pričel nesrečnež piti, grozovito piti... Ko enkrat ni prišel k maši, hotel ga je eden bratov poklicati; našel je le — zblaznelega človeka, ki je sedel pod mizo in tulil ko divja zver. Neka usmiljena bolezen je napravila kmalu potem temu ponesrečenemu življenju konec.

Kaj se je neki teta mislila, ki je prišla k pogrebu v črni židi? No, njen duhovni posvetovalc jo je pač s par besedami kakor „nehvalnožnost pijanca, božja jeza, kazen božja“ potroštal... Končamo z besedami, ki jih je podelil veliki pesnik v svojem „Götz von Berlichingen“ mlademu paru kot voščilo:

Götz: Bog vas blagoslovi, vam daj srečne dneve in naj obdrži tiste, ki vam jih odtegne, za vaše otroke.

Elizabet: In te naj pusti takšne, kakor ste vi: poštene. In naj postanejo, kar hočejo...

Radgona, 28. julija 1908.

Anton Gerschack.